

Uit verlies winst: toekomst voor de kerk

Allerlei typeringen zijn voorbijgekomen: *'CGK houden elkaar in de houdgreep'*, *'CGK staan na afwijzing toekomstplan met lege handen'*, *'De CGK staan in brand'*, *'De CGK zijn failliet'*. Ze geven allemaal uiting aan de impasse waarin het kerkverband van de CGK verkeert en die heeft geleid tot de voortijdige conditionele sluiting van de generale synode op 28 maart 2025. Het kerkelijk samenleven gaat zo niet meer.*

1. Impasse

Nu kun je van de aangehaalde kwalificaties wel wat vinden: het zijn generalisaties, ze komen vooral uit de mond of pen van toeschouwers en het is nogal onkerkelijke turbotaal. Maar hoe dan ook, de synode is inderdaad vastgelopen en tot stilstand gekomen. De afgevaardigden kunnen niet meer tot een gemeenschappelijke uitweg komen, weten geen besluit te nemen voor een gezamenlijke toekomst van de kerken in het kerkverband.

Deze werkelijkheid doet overduidelijk diepe pijn bij de deelnemers ter synode en bij allen die kerkelijk betrokken zijn. Wie leeft bij de roeping tot eenheid van de kerk (Ef. 4:1-16) en bij de belijdenis van artikel 28 NGB om zich te voegen bij de kerk en zich met haar te verenigen, kan slechts vervuld worden met verdriet en

schaamte als dat niet langer mogelijk blijkt te zijn doordat de pluraliteit aan opvattingen en gedragingen de kerkelijke eenheid verdringt.

Deze nieuwe realiteit vraagt daarna echter ook om niet te verstarren, nog minder om te verharden, maar om een geestelijke kentering. Graag wil ik daaraan in dit artikel een bijdrage leveren. Hoe kan de *verlegenheid* worden omgebogen tot een *gelegenheid* om tot een nieuw kerkelijk perspectief te komen in het licht van Bijbel, belijdenis en kerkorde. Daarvoor is al veel waardevols via eerdere bezinning en in synodale besluiten voorhanden. Ik kijk daarom eerst terug naar het (recente) verleden, om dan via het heden de focus te richten op de nabije toekomst.

2. Eerdere kerkelijke besluitvorming

2.1 Generale synodes 1998 en 2001

De actuele stagnatie is het eindpunt van een lange ontwikkelingsgang in de kerken. Het is dertig jaar geleden dat de vraag inzake 'de vrouw in het ambt' op de CGK-synode aan de orde kwam.¹ Dat leidde in 1998 en 2001 tot besluiten van de synode: enerzijds dat het Schriftuurlijk verantwoord is dat het gezaghebbend leiding geven in de ambten in de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt (1998)² en anderzijds dat het de kerken tot zegen zal zijn wanneer zij ten volle gebruik maken van niet-ambtelijke diensten die vrouwen op grond van de Schrift kunnen en mogen verrichten (2001).³

* Dit artikel is afgesloten op 16 mei 2025, dus vóór de afsluitende synodevergadering op 3-4 juni 2025.

¹ Acta GS Zierikzee 1995, art. 215 en 231.

² Acta GS Haarlem-Noord/Nunspeet 1998, art. 230.

³ Acta GS Leeuwarden/Nunspeet 2001, art. 203.

2.2 Generale synode 2019-2022

Na allerlei kerkelijke ontwikkelingen in de tussenliggende jaren in de plaatselijke kerken en de classes heeft de synode zich, naar aanleiding van instructies van de particuliere synodes, in 2022 (opnieuw) gebogen over drie onderwerpen: (A) kerk-zijn, (B) vrouw en ambt en (C) de kerkelijke weg. Over deze drie thema's in onderlinge samenhang heeft de synode een uitvoerige uitspraak gedaan.⁴

Met betrekking tot (A) *Kerk-zijn* heeft de synode onder meer besloten:

“3. uit te spreken dat kerkelijke eenheid zich nooit verdraagt met plaatselijk voorbijgaan aan landelijke besluiten, eerder genomen met een beroep op Schrift en belijdenis, en waaraan men zich middels een ja-woord verbond, dat dit kerkrechtelijk onjuist en daarom af te keuren is, en het onderlinge vertrouwen ernstig schaadt;

4. uit te spreken dat kerkelijke eenheid zich nooit verdraagt met volhardend afwijken van kerkelijke besluiten, en dat deze laatste – op punten waar het gezamenlijk verstaan van de Schrift in het geding is – op zichzelf censurabel is, en daarom omwille van de eenheid in het kerkverband een dringend appel te doen op de kerken (ook samenwerkingsgemeenten) zich te houden aan de synodale besluiten en bij ongevoeligheid hiervoor of voortgaand afwijken classicaal te vermanen;”

Met betrekking tot (B) *Vrouw en ambt* heeft de synode tegen de achtergrond van de besluiten uit 1998 en 2001 de aan de orde zijnde vragen opnieuw inhoudelijk overwogen en daarover onder meer geoordeeld:

“9. dat zij luisterend naar de Schriften, met het op dit moment geschonken inzicht het meest gehoorzaam is aan het Woord van God met de overtuiging dat man en vrouw in de gemeente een eigen roeping hebben en dat het voorgaan en geestelijk leidinggeven aan de gemeente alleen aan bekwame broeders toekomt;

10. dat er geen ruimte is voor openstelling van alle ambten voor de vrouw, omdat de eigen positie van man en vrouw in de gemeente daarmee de facto verdwijnt en dit in strijd is met de volgende gegevens (breder uitgewerkt in het rapport): (a) de doorgaande lijn in de Schriften inzake de eigen positie van man en vrouw; (b) expliciete teksten over de plaats van de vrouw in de nieuwtestamentische gemeente; (c) de katholieke traditie van bijna tweeduizend jaar.”

Daaraan heeft de synode als oordelen toegevoegd:

“1. dat de zaken rond vrouw en ambt niet slechts een kerkelijke regeling betreffen, maar nauw verbonden zijn met de wijze waarop we de Schriften lezen;

2. dat er bij dit onderwerp verschil in Schriftverstaan kan zijn, maar dat de vragen rond vrouw en ambt ook onze omgang met de Schrift betreffen;

3. dat in meerdere publicaties en rapporten op onderdelen ook verschil van inzicht is inzake het gezag van de Schrift;

4. dat het van belang is dat wij ons op dieperliggende vragen met betrekking tot de omgang met de Schrift blijven bezinnen.”

De synode heeft op basis van alle overwegingen en oordelen uitgesproken dat het besluit van 1998 wordt bevestigd als uitgangspunt van de kerkelijke

⁴ Acta GS Dordrecht/Nunspeet 2019-2022, art. 266. Ik geef veel letterlijke citaten om zo dicht

mogelijk bij de formuleringen van de besluittekst te blijven.

praktijk en dat dit toegepast op de huidige ambtelijke structuur van de Christelijke Gereformeerde kerken betekent dat de ambten niet opengesteld kunnen worden voor vrouwen. In haar uitspraak heeft de synode daaraan toegevoegd:

“6. dat de thematiek ‘vrouw en ambt’ zodanig de omgang met en mogelijk het gezag van de Schrift raakt, alsook de wijze waarop wij samen met de Schriften omgaan en de wijze waarop wij samen kerk zijn, dat het van principieel gewicht is dat wij over dit onderwerp als kerken samen besluiten;

7. dat er in de Christelijke Gereformeerde Kerken geen plaats is voor een praktijk van vrouwelijke ambtsdragers, zolang de kerken daarvoor gezamenlijk op grond van de Schriften geen ruimte zien.”⁵

Ook met betrekking tot de situatie rond (C) *De kerkelijke weg* heeft de synode richting aangegeven en besloten:

“2. uit te spreken dat een kerk haar plaats binnen het kerkverband heel moeilijk, zo niet onmogelijk maakt als zij zich niet voegt naar de beslissingen van meerdere vergaderingen op punten die door de kerken gezamenlijk als principieel geduid worden;

3. de classes op te roepen conform art. 44 K.O. geduldig en in liefde het gesprek aan te gaan en vermaan (vanwege zonde tegen ten diepste de

liefde) toe te passen als kerken op het gebied van ‘vrouw en ambt’ eigen wegen gaan;

4. uit te spreken dat kerkelijke eenheid zich nooit verdraagt met volhardend afwijken van kerkelijke besluiten, en dat deze laatste – op punten waar het gezamenlijk verstaan van de Schrift in het geding is – op zichzelf censurabel is, en daarom omwille van de eenheid in het kerkverband een dringend appel te doen op de kerken (ook samenwerkingsgemeenten) zich te houden aan de synodale besluiten, het broederlijk samenleven te erkennen door moeiten met besluiten in de kerkelijke weg aan de orde te stellen, en bij ongevoeligheid hiervoor of voortgaand afwijken classicaal indringend te vermanen; (..).”

3. Convent 2024

Deputaten vertegenwoordiging hebben op 20 april 2024 een ‘convent’ belegd voor alle christelijke gereformeerde kerken. Het gevoel was dat er vanwege de buitengewone omstandigheden een extra, eigensoortige vorm van bezinning nodig was (“atypische interventie”) voorafgaand aan de synode 2024-2025. Het convent was enerzijds bedoeld als een dag van gezamenlijke verootmoediging in tijden van beproeving, anderzijds voor het houden van een ‘draagkrachtmeting’ hoe de kerken de toekomst van het kerkverband

⁵ Voor een evenwichtige kijk op het synodebesluit uit 2022 wijs ik op twee inhoudelijke punten:

(1) De synode oordeelt ook nu dat het principiële punt bij de eigen positie van man en vrouw in de gemeente ligt bij het onderwijzen in de samenkomsten van de gemeente en het geestelijk leidinggeven aan de gemeente, o.a. op het gebied van de kerkelijke tucht; binnen de gereformeerde ambtsstructuur wordt dat meer gestalte gegeven door predikanten en ouderlingen dan door diakenen. →

(2) Rechtdoen aan de Schriftgegevens vraagt volgens de synode een verdere bezinning op de vraag op welke wijze een diaconessenambt in de gemeente vorm zou kunnen krijgen, waarbij deze zusters niet mede geestelijk leidinggeven aan de gemeente, maar dan is wel nader onderzoek nodig naar de gelijkwaardigheid van de ambten, de positie van de diaken in kleine gemeenten en de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen.

Acta GS Dordrecht/Nunspeet 2019-2022, art. 266.

zien.⁶ Met het oog hierop zijn vooraf bij brief van 9 februari 2024 vier ‘denkrichtingen’ benoemd:

A. kerkstelsel handhaven:

De CGK blijven bij het presbyteriaal-synodale stelsel, maar daarbij zal de onhoudbare spanning tussen synodale besluitvorming en de besluiten van de plaatselijke kerkenraden opgelost moeten worden en dienen alle kerken zich daarnaar te voegen.

B. kerkstelsel aanpassen:

Een aanpassing naar een meer congregationalistisch kerkstelsel waarin de kerken elkaar minder binden en meer autonoom zijn.

C. gezamenlijk aansluiting zoeken bij een ander kerkverband:

De synode dient zo mogelijk de kerken als geheel in te brengen bij een ander kerkverband.

D. kerkverband ontvlechten:

In gezamenlijkheid komen tot een zorgvuldige afbouw en overdragen waarvoor we als kerken samen verantwoordelijkheid dragen.

Deputaten vertegenwoordiging stelden hierbij drie vragen aan de kerken in het licht van de impasse:

- “1. Welke van deze vier denkrichtingen is naar uw gevoelens de begaanbare weg voor de kerken in de gegeven omstandigheden?
2. Welke van deze denkrichtingen zou niet uw eerste voorkeur hebben, maar zou u wel kunnen dragen?
3. Welke van deze denkrichtingen kunt u in geweten niet dragen?”

⁶ Vgl. brieven deputaten vertegenwoordiging en commissie voorbereiding convent 5 januari, 9 februari en 18 maart 2024 aan kerkenraden. Verantwoording achteraf en evaluatie van het convent aan de synode is te vinden in het Rapport

De reacties van de kerken (respons 86%) op deze 4 denkrichtingen lijken in eerste opzicht helder. Het rapport aan de synode vermeldt als uitkomst van de eerste keus van de kerken (= vraag 1):⁷

A. kerkstelsel handhaven:

121 kerken, 78%

B. kerkstelsel aanpassen:

32 kerken, 20%

C. gezamenlijk elders aansluiten:

1 kerk, 1%

D. kerkverband ontvlechten:

2 kerken, 1%

Verreweg het grootste deel (121 kerken of 78%) opteert voor A: handhaving en naleving van het huidige kerkstelsel. De rest (32 kerken of 20%) opteert voor B: een aanpassing van het kerkstelsel naar meer plaatselijke autonomie. Dat sluit – niet toevallig – aan bij de ruim 30 kerken die, volgens hetzelfde rapport, de besluiten van de laatstgehouden synode naast zich hebben neergelegd en de ambten hebben opengesteld voor zusters.⁸

Het is opmerkelijk dat deze primaire uitkomst na het convent niet duidelijk is gehoord. Er zijn echter nog een paar kritische kanttekeningen te plaatsen.

Wat na het convent vooral viel te beluisteren, is dat een ‘overweldigende meerderheid’ (98%) van de kerken samen wil blijven. Die duiding berust op een optelling van de opties A en B. Maar dat is een optelling van appels en peren, die geen rekening houdt met de realiteit dat deze beide opties elkaar nu juist intrinsiek uitsluiten. Optie A is immers neergezet als de terugkeer naar de eerder afgesproken gezamenlijke kerkelijke

commissie voorbereiding convent (9.01/17-70) als Bijlage 2 bij het Rapport deputaten vertegenwoordiging aan de synode (9.01/1-15).

⁷ Rapport convent 9.01, p. 22.

⁸ Rapport convent 9.01, p. 17.

orde, optie B als de overgang naar een kerkelijk autonoom denken. Hier valt de vraag te stellen of bij het samentrekken van A en B sprake is van *framing*. Dit doet immers geen recht aan het verschil tussen opties A en B en laat een verkeerde beeldvorming na.

Het rapport over het convent aan de synode komt intussen nog tot een nadere interpretatie van de A-stemmers op basis van de door de kerken gemaakte *tweede keus* (= vraag 2 en 3).⁹

Volgens het rapport geven 47 kerken ofwel 30% van het totaal aan dat zij optie B als tweede keus uitsluiten en dan uitkomen bij optie D. Deze kerken zien dus terugkeer naar de synodebesluiten als een *conditio sine qua non*: daarzonder gaat het niet meer.

Daarnaast zouden 60 kerken ofwel 39% van het totaal als tweede keus in meer of mindere mate optie B kunnen (ver)dragen en die dan verkiezen boven optie D.

Bij 14 kerken ofwel 9% van het totaal is de tweede keus niet duidelijk op te maken.

Op grond van deze interpretatie maakt het rapport een optelling van 20% primaire B-stemmers (1^e keus) en 39% subsidiaire B-stemmers (2^e keus) en komt dan afgerond uit op ca 58% van het totaal. Het is de vraag of je op deze wijze de helft van de primaire A-stemmers kunt overhevelen en aanmerken als in feite ook B-stemmers.¹⁰

Op grond van de uitkomst moet je in ieder geval ook concluderen dat 2 kerken (1^e keus) en 47 kerken (2^e keus) = 49 kerken ofwel 31% van het totaal node opteren voor optie D en (letterlijk) geen heil meer zien in een voortbestaan van de huidige

impasse waarin de synodebesluiten niet worden gehandhaafd.

In de brief van 9 februari 2024 ter voorbereiding op het convent schreven deputaten na de vier geformuleerde denkrichtingen:

“De vraag ten aanzien van deze denkrichtingen is niet welke optie onze persoonlijke voorkeur heeft. We dragen de verantwoordelijkheid om samen te onderscheiden wat in deze omstandigheden het meest gehoorzaamheid is aan de weg die de Koning van de kerk ons wijst.”

Het blijft onzeker of deze bedoeling, mede gezien de formulering van de drie vragen, voldoende is onderkend en verdisconteerd in de respons van de kerken. Dat blijft naast de in het rapport genoemde overwegingen om in dezen niet ‘getalsmatig’ en ‘democratisch’ te denken, een extra argument om de uitkomst van de peiling voorzichtig te hanteren.

4. Generale synode 2024-2025

4.1 Revisieverzoeken

Tegen de besluiten van de GS 2019-2022 rond *Vrouw en ambt* zijn een groot aantal revisieverzoeken ingediend bij de GS 2024-2025. Bij de voorbereiding door de synodecommissie voor de behandeling hiervan op de synode bleek de commissie niet eenstemmig. Zodoende is een meerderheids- en minderheidsrapport uitgebracht.

De meerderheid heeft zich hierbij gericht naar het toetsingskader volgens de

⁹ Rapport convent 9.01, p. 22-23.

¹⁰ De interpretatiediscussie achteraf lijkt (mede) het gevolg van een onduidelijke formulering van de denkrichtingen vooraf. Het ‘handhaven’ van het kerkstelsel (optie A) slaat volgens de brief van 9

februari 2024 zowel op het *behouden* van het kerkstelsel als zodanig alsook op de *naleving* van het kerkstelsel. Die twee meest aangelegen punten bij optie A lijken, gezien de uitleg, niet voldoende helder afgebakend te zijn.

bestaande regeling op grond van art. 31 KO:

“De kerkelijke vergadering beoordeelt of op basis van de vastgestelde feiten bewezen is dat het bestreden besluit in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten, dan wel verweerder in redelijkheid niet tot dit besluit heeft kunnen komen. De bewijslast ten aanzien van de feiten rust op appellant.”¹¹

Zij nemen de bestreden besluiten van de vorige synode tot uitgangspunt en toetsen of deze besluiten op grond van de argumenten in de ingediende revisieverzoeken in strijd met de Schrift, belijdenis of kerkorde moeten worden geoordeeld dan wel de vorige synode in redelijkheid niet tot deze besluiten heeft kunnen komen. Bij dit laatste kan het gaan om elementen die door de vorige synode niet of onvoldoende zijn meegewogen of gezien in de besluitvorming.¹²

Het meerderheids-rapport toetst aan de hand van de inbreng in de revisieverzoeken volop inhoudelijk de eerdere synodebesluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten. Zij komt tot de conclusie dat deze heroverweging niet leidt tot nieuwe uitkomsten en dat de revisieverzoeken daarom dienen te worden afgewezen.

De minderheid van de synodecommissie heeft zich volgens haar samenvatting

laten leiden door twee hoofdargumenten:

1. De revisieverzoeken tonen aan dat het binnen een gereformeerde Schrift-beschouwing mogelijk is om tot andere exegetische uitkomsten te komen dan de meerderheids-rapporten van 1998 en 2019/2022.
2. Aangezien de kwestie ‘vrouw en ambt’ een zaak van verschil in exegese betreft en dus niet het Schriftgezag raakt, had de vorige synode het besluit op deze manier niet kunnen nemen.¹³

Zij stellen dat zo lang het niet helder is dat rond de vragen van ‘vrouw en ambt’ het Schriftgezag in het geding is, de synode zich dient te onthouden van verstreckende uitspraken.

De synode heeft in de lijn van het meerderheidsrapport besloten tot afwijzing van de revisieverzoeken *Vrouw en ambt* (29 januari 2025).¹⁴

4.2 Interim-model

Bij het begin van de GS 2024-2025 (21 juni 2024) is de commissie toekomst kerkverband ingesteld. Deze commissie kwam op de zitting van 12 oktober 2024 met een voorstel voor de inrichting van interim-classes, het zogenaamde interim-model.¹⁵ Essentie hiervan is de instelling van dubbele classes. Naast de huidige classes zouden tenminste vier interim-classes komen voor de kerken die afwijken van de synodale besluiten aangaande homoseksualiteit en vrouw & ambt, (minimaal) één per particuliere synode (of regio Noord, West, Oost en

¹¹ Art. 9.6 Integrale regeling voor de revisie- en appelprocedure (IRRA).

¹² Rapport 2a van commissie 7 (Meerderheids-rapport) 11.14/3.

¹³ Rapport 2b van commissie 7 (Minderheids-rapport) 11.14/65 en 11.14/96.

¹⁴ Hierbij wordt opgemerkt dat de Acta en een besluitenboekje 2024-2025 nog niet beschikbaar zijn.

¹⁵ Het voorstel en de uitwerking staan in Rapport 1 commissie toekomst kerkverband. De behandeling hiervan stond nadrukkelijk onder voorbehoud van een voorafgaande behandeling door de GS van de revisieverzoeken en van de uitkomst daarvan.

Zuid). In deze interim-classes doen zij alles wat kerkordelijk gezien des classis is. De andere kerken blijven classicaal samenkomen in hun huidige classes.

Kern van de zaak: in de interim-classes zijn de kerken gevrijwaard van revisieverzoeken en appels overeenkomstig art. 31 KO met betrekking tot hun beleid t.a.v. homoseksualiteit en vrouw & ambt. Dit model mag, volgens het voorstel, niet gezien worden als een vorm van 'gedogen', maar laat zich typeren als 'verdragen', 'het langer met elkaar uithouden'. "Het interim-model is een noodgreep, waarin wij menen samen een toevlucht te mogen vinden om de eenheid in Christus", aldus de commissie.

Alle kerkenraden en ambtsdragers behouden daarmee een wettige plaats in het kerkverband. Ambtsdragers die behoren tot kerken in interim-classes kunnen afgevaardigd worden naar meerdere vergaderingen. Op meerdere vergaderingen voegen zij zich zonder reserve in het kerkelijk handelen naar Schrift, belijdenis, kerkorde en synodale besluiten, behoudens het recht van appel. Naar de particuliere en generale synode zullen alleen mannelijke ambtsdragers worden afgevaardigd.

Het interim-karakter komt tot uitdrukking in een voorgestelde tijdsduur van 3x3=9 jaar. Eenmaal per jaar zal een convent van alle kerken worden gehouden, of volgens een vergelijkbare vorm van kerkbreed overleg. Op zo'n convent worden geen besluiten genomen, maar wordt wel diepgaand gesproken over

thema's zoals Schriftverstaan en Schriftgezag, de prediking, het fundament en de missie van de kerk, plaatselijke kerk en kerkverband, over normatieve- en niet-normatieve identiteitskenmerken.

Naar aanleiding van vragen en opmerkingen uit de synode is het interim-model nader toegelicht, zijn er amendementen gekomen en is er ook een tegenvoorstel gedaan.¹⁶ Bij de verdere bespreking is uiteindelijk gebleken dat het voorstel voor het interim-model zowel ter ene als ter andere zijde niet 'in geweten' gedragen werd, waarna de commissie het voorstel wegens onvoldoende steun heeft teruggenomen (31 januari 2025).¹⁷

4.3 Model A-B kerken

Het moderamen van de synode heeft als een ultieme poging nog een voorstel ('houtkoolschets') gedaan tot het 'herschikken' van het kerkverband in twee 'afdelingen' die niet meer verantwoordelijk zouden zijn voor elkaars besluiten. "Afdeling A bestaat uit kerken die uitspreken zich in alles te willen houden aan de Schrift, de belijdenis, de kerkorde en de synodale bepalingen. Afdeling B bestaat uit kerken die zich eveneens willen baseren op Schrift en belijdenis, maar waar plaatselijke afwijkingen voorkomen ten aanzien van de kerkorde en de synodale bepalingen." A en B "zijn wederzijds niet verantwoordelijk voor wat er in het andere deel gebeurt." Beide afdelingen krijgen "aparte classes en aparte particuliere synodes met vergaande bevoegdheden". Eens in de drie jaar vindt een „generale of overkoepelende synode

¹⁶ Rapporten 2, 3 en 4 commissie toekomst kerkverband.

¹⁷ Voorafgaand aan de behandeling van het rapport heeft het moderamen, met instemming van de

vergadering, een gekwalificeerde meerderheid van 80 procent gesteld als nodig voor het verlangde breed draagvlak.

vanuit beide afdelingen plaats waar zaken van gemeenschappelijk belang worden besproken. (...) Hier zullen geen vrouwelijke ambtsdragers aanwezig zijn.” Een te benoemen commissie zou dit verder moeten uitwerken.¹⁸ Bij stemming kreeg dit voorstel onvoldoende stemmen en haalde het niet (27 maart 2025).¹⁹

4.4 Conditionele sluiting

Na beraad is de synode op 28 maart 2025 conditioneel gesloten. Er zijn nog twee situaties waarin de synode verder kan vergaderen:

“1. Wanneer – na overleg met adviseurs – blijkt dat er dossiers zijn waarop besluiten onontkoombaar nodig zijn.

2. Wanneer kerken in groten getale aangeven terug te zullen keren binnen de bedding van de genomen synodale besluiten die vast en bondig zijn, wanneer zij eerst daarvan zijn afgeweken.”²⁰

Als hieraan niet wordt voldaan, wordt de synode op 3 juni 2025 zonder inhoudelijke bespreking gesloten.

5. Commissie kerk-zijn

Uit de terugblik blijkt dat deze ontknoping alles te maken heeft met de aard en essentie van kerk-zijn. Daarover heeft de in 2020 ingestelde commissie kerk-zijn in haar rapport *Zoek eerst het Koninkrijk van God – een weg terug uit de impasse*

fundamentele dingen gezegd die ook in deze nieuwe ontwikkelingsfase in 2025 hun waarde en betekenis hebben.²¹ De commissie vatte zelf haar bevindingen zo samen: “We zullen terug moeten naar de ruimte van Gods Woord en van de belijdenis van Zijn kerk.”²² Vanwege het belang van de studie over kerk en kerkverband is het goed om naar de commissie te luisteren, ook al is het nu in het besef dat de impasse ook na het rapport van de commissie kerk-zijn, na het convent en ter synode 2024-2025 niet is overwonnen.

5.1 Wezen van de kerk

Het rapport gaat allereerst in op het wezen van de kerk aan de hand van de vier *eigenschappen* van de kerk die wij belijden: wij geloven één, heilige, katholieke en apostolische kerk.²³

De kerk is volgens de Bijbel en de belijdenis de concrete zichtbare en tastbare kerk, plaatselijk, landelijk, wereldwijd, die tegelijk voluit geestelijk van aard is. De kerk is niet van ons, mensen, maar van Christus. Hij is het Hoofd en zij is zijn lichaam op aarde. Wij hebben te buigen onder het juk van Christus (art. 28 en 29 NGB).²⁴ Dat geestelijke aspect mag de kern van de ware kerk genoemd worden.

Er is een onlosmakelijke verbinding tussen gelovig zijn en tot de kerk behoren. Je mag je er niet van afscheiden, en je behoort je daarbij te

¹⁸ Aldus de weergave in het RD online 21 maart 2025.

¹⁹ Ook hier is door de synode de eis van voldoende draagvlak op 80 procent gesteld.

²⁰ Aangenomen voorstel ds. F.W. van der Rhee.

²¹ Rapport van de commissie kerk-zijn, *‘Zoek eerst het Koninkrijk van God’ – een weg terug uit de impasse*, Acta GS Dordrecht-Nunspeet 2019-2022, Bijlage 121. Het rapport is uitgebracht op 8 september 2020 en ter synode besproken op 20 april 2022. Zie Acta GS Dordrecht-Nunspeet 2019-2022, art. 248 en 251. Het rapport is in

opdracht van de synode ook afzonderlijk verschenen, voorzien van een samenvatting, bij Buijten & Schipperheijn 2023. Verwezen wordt naar de pagina’s in deze uitgave.

²² Rapport *Zoek eerst het Koninkrijk*, § 1.1, p. 17.

²³ Rapport *Zoek eerst het Koninkrijk*, hfdst. 3, p. 24-42.

²⁴ Vgl. daarover W. van ’t Spijker, Oorsprong en zin van een uitdrukking in art. 28 en 29 van de N.G.B., in: *Bezield verband. Opstellen aangeboden aan prof. J. Kamphuis*, Kampen 1984, p. 206-219.

voegen. De gemeenschap der heiligen kan niet los van de concrete kerk gezocht worden. Geen ambtsdrager of kerkelijke vergadering zal zich van dit wezen van de kerk kunnen distantieren.

De kerk wordt gebouwd op het fundament van het onderwijs van de apostelen (Hand. 2:42). En dat onderwijs hebben wij ontvangen in de Heilige Schrift. Dat omvat niet alleen het Nieuwe, maar ook het Oude Testament. Dat onderwijs is de essentie van het geloof van de kerk, dat door alle generaties wordt doorgegeven en bewaard. Daarin is de waarheid vervat die in Christus vast is, zodat daarin ook de norm gelegen is om tussen waarheid en dwaling te onderscheiden.

Waar het telkens weer fout ging, was waar naast of in plaats van Christus iets anders de norm werd. Of waar naast of in plaats van Christus en Gods Woord de autoriteit in een mens en in een kerkelijk instituut werd gezien. De kerk staat niet boven, maar onder de Heilige Schrift.

5.2 Kerkverband

Vervolgens bespreekt de commissie kerk-zijn specifiek de plaats en betekenis van het kerkverband.²⁵

Ook al biedt het Nieuwe Testament geen blauwdruk voor een georganiseerde vorm van samenwerking, alle gegevens wijzen wel op de roeping tot het onderhouden van een band met elkaar. Het ene lichaam is niet slechts een plaatselijk lichaam, maar ook bovenplaatselijk. Het kan niet zo zijn dat het gebed om eenheid uit Joh. 17:21 wel slaat op *interkerkelijk* contact, maar niet op *intern*-kerkelijk contact. Het is een oud-christelijk gegeven dat de kerk zich

niet alleen plaatselijk, maar evenzeer bovenplaatselijk als één kerk manifesteert.

Niet de mens realiseert kerkelijke eenheid, maar die eenheid is in Christus een gegeven én vervolgens een opdracht. Het denken over en handelen in het kerkverband kan niet los gezien worden van het belijden over de kerk. Op die principiële wijze moet ook de samenwerking binnen het kerkverband gezien worden: als het beantwoorden aan het bevel van Christus om de eenheid van de kerk, ook in organisatorisch opzicht, tot uitdrukking te laten komen. Zo ontwikkelt zich een verband van kerken dat aan elkaar verbonden is door een gezamenlijke identiteit in Christus, het fundament van Schrift en belijdenisgeschriften deelt en daarnaast gezamenlijke afspraken heeft gemaakt waaraan de plaatselijke gemeenten zich houden.

De eenheid in de leer zoals die in de gereformeerde belijdenisgeschriften is vastgelegd, moet als het fundament van het gereformeerde kerkverband worden beschouwd. Deze leer is geen set aan dogma's, maar omvat leer én leven. De belijdenis vraagt om toepassing in de praktijk. Het onderdeel uitmaken van een kerkverband is niet vrijblijvend. Wanneer men binnen het kerkverband op zaken stuit die onmiskenbaar strijdig zijn met de belijdenis, is het denkbaar dat er niet langer sprake is van werkelijke eenheid en de grenzen van het kerkverband dientengevolge bereikt zijn. Kerkelijke afspraken kunnen op basis hiervan niet gerelativeerd worden; zij vormen een gestalte van de fundamentele eenheid.

²⁵ Rapport *Zoek eerst het Koninkrijk*, hfdst. 4, p. 43-57.

Naar het oordeel van de commissie is deze geestelijke eenheid in de CGK in het geding.²⁶

“Deze verscheidenheid komt niet alleen tot uitdrukking in spiritualiteit en vormgeving van de eredienst, maar ook in (onderliggende) inhoudelijk-theologische overtuigingen. Het raakt aan de prediking, het denken over verbond, de bediening van de sacramenten, tucht enzovoort. Stuk voor stuk zijn dat zaken die raken aan de belijdenis en waarover men desalniettemin soms diepgaand verschillend denkt.”

en:

“Er kunnen echter ook vragen zijn die ogenschijnlijk slechts kerkordelijk problematisch zijn maar waarachter zich een verschillend omgaan met Schrift en belijdenis manifesteert. De vraagstukken waarvoor de Christelijke Gereformeerde Kerken zich gesteld weten, strekken zich dan ook verder uit dan alleen de kwestie ‘vrouw en ambt.’”

De commissie noemt het niet zo, maar wat zij beschrijft onder de noemer van ‘diversiteit’ is in wezen een zaak van pluraliteit.

5.3 Kerkelijke tucht

In een kortere bijdrage gaat de commissie in op de kerkelijke tucht, die overeenkomstig art. 29 NGB behoort tot de drie *kenmerken* van de ware kerk.²⁷ Bij de zuivere prediking en de zuivere bediening van de sacramenten hoort ook “dat de kerkelijke tucht geoefend wordt om de zonden te bestraffen.” Deze drie middelen richten zich op het bewaren bij het Woord. Zo vat art. 29 NGB het ook samen: “Kortom, dat men zich richt naar

het zuivere Woord van God, alles wat daarmee in strijd is verwerpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd.” Ook art. 32 NGB over de orde en tucht in de kerk wijst op dat doel: “allen te doen blijven bij de gehoorzaamheid aan God.”

De tucht kan gaan over leer en leven. Het opzicht over de leer hoort vooral thuis op de bredere vergaderingen, maar wel geïnitieerd vanuit een kerkenraad. De tucht over het leven van de gelovigen is in hoofdzaak de verantwoordelijkheid van de kerkenraad, op bepaalde momenten daarover geadviseerd vanuit het kerkverband. Juist bij de tucht over het leven dient bedacht te worden dat de gemeente naar gereformeerde opvatting altijd een ‘gemengd lichaam’ (*corpus permixtum*) is, zoals ook blijkt bij de kenmerken van de christenen in art. 29 NGB.

Op de tucht over ambtsdragers (art. 79-80 KO) gaat de commissie niet specifiek in. Dat is opmerkelijk, want die vorm van tucht is juist gericht op de uitoefening van hun bijzonder ambt en heeft tot doel de bescherming van de gemeente. De commissie eindigt haar analyse met een statement dat de kerkorde niet voorziet in een tuchtrechtelijk optreden tegen kerkenraden die afwijken van synodale besluiten.²⁸ De synode 2019-2022 heeft dit overigens in haar besluiten niet overgenomen. Zij spreekt zowel in besluit (A) *Kerk-zijn* als in besluit (C) *Kerkelijke weg* uit dat volhardend afwijken van kerkelijke besluiten op punten waar het gezamenlijk verstaan van de Schrift in het geding is op zichzelf censurabel is en aanleiding geeft tot classicaal vermaan.²⁹

²⁶ Rapport *Zoek eerst het Koninkrijk*, p. 53-54.

²⁷ Rapport *Zoek eerst het Koninkrijk*, hfdst. 5, p. 58-65.

²⁸ Rapport *Zoek eerst het Koninkrijk*, p. 65.

²⁹ Zie de aangehaalde besluiten in § 2.2. Acta GS Dordrecht/Nunspeet 2019-2022, art. 266.

6. Bestaanscrisis

Wie zich in een impasse bevindt, kan zo niet verder. Hij is vastgelopen en zoekt naar een uitweg. Dat blijkt ook uit de inzet van de synode 2024-2025: zij is erop gericht om een vluchtroute te vinden. Biedt een uitgewerkt kerkmodel met 'interim-classes' een haalbare oplossing? Helpt een kerkmodel met twee 'afdelingen' A en B, ook al maken we daarmee 'vuile handen'? Er wordt duidelijk gezocht naar een nooduitgang. Anders kun je dit toch niet verklaren.

Waarom loopt dit zo hoog op? Of beter: waarom gaat het zo diep? Het is logisch dat deze vraag wordt gesteld. En ook terecht, gezien de uitzonderlijke noodgrepen die zijn voorgesteld. Immers, sinds wanneer kent een presbyteriaal-synodaal kerkverband 'dubbele classes' of zelfs twee complete 'afdelingen'? Uit deze ongedachte maatregelen blijkt de ernst van de situatie: hoe nog te overleven?

Als je de terugblik overziet, dringt de aard van de crisis zich aan je op. Het gaat in heel de kerkelijke moeite in essentie over twee dingen: over de Bijbel en over de kerk. Dan heb je het dus inderdaad over het wezen van kerk-zijn, de crux van haar bestaan. Het is een crisis over de grondslagen en daarom gaat het zo diep.

Het Woord in geding

Het gaat allereerst over de Schrift. Niet iedereen wil dat zo benoemen, maar velen voelen het wel degelijk aan: er is sprake van fundamentele verschillen van inzicht en opvatting over de omgang met de Bijbel. Dat niet altijd en overal iedere Bijbeltekst hetzelfde wordt uitgelegd, is

van alle tijden. Er is soms verschil van exegese mogelijk. Dat is een zaak van *Schriftverstaan*. Maar het wordt anders als bij de Schriftuitleg zaken aan de Bijbel worden 'toegedaan of afgedaan'.³⁰ Dan worden de grenzen van het Schriftverstaan overschreden en wordt het een kwestie van *Schriftgezag*. Dan raak je aan de Bijbel zelf.

Het is hier niet de plaats om dat inhoudelijk te behandelen. Maar het valt in alle eerlijkheid niet te ontkennen dat bij het thema van man, vrouw en ambten in de kerk niet alleen de concrete uitleg van Schriftgegevens, maar ook de gereformeerde Schriftbeschouwing als zodanig in geding is. Dan gaat het om zaken zoals: de invloed van de cultuur in de Bijbel, de scheppingsorde en Paulus' latere beroep daarop, geestelijk leidinggeven en de betekenis van zwijgteksten, het concrete gezag van de Bijbel als Gods Woord ook in onze tijd, plurale Bijbeluitleg en post-moderne waarheidsopvattingen, en dergelijke.³¹

De kerk in geding

Niet alleen de Bijbelse leer is in geding, er is ook een diepe vertrouwensbreuk gecreëerd doordat kerken en ambtsdragers zich willens en wetens niet meer conformeren aan de genomen kerkelijke besluiten en een eigen independentistische koers zijn gaan varen. Het inmiddels op ruime schaal bewust niet-naleven van kerkelijke besluiten is een omslagpunt in het kerkelijk bestaan. Het zet de zaken op scherp. Het brengt metterdaad tot uiting dat begrip en verdraagzaamheid hebben plaats gemaakt voor tweespalt. Daarmee is het een vorm van schisma, een

³⁰ Vgl. art 7 NGB en het daar aangehaalde Deut. 12:32.

³¹ Dit is geen limitatieve opsomming. Het gaat hier nu ook niet om de Bijbels-theologische weging

van deze aspecten. Het gaat om het benoemen en erkennen van de kloof die hierover is ontstaan en bestaat.

opzettelijk verbreken van de kerkelijke eenheid. Een kerk gaat stuk.

Dit raakt allereerst de eigenschappen van de kerk, de *principia* van kerk-zijn: het breekt haar geestelijke eenheid op en tast de onderlinge vrede aan. De controverse over de roeping tot de ambten in Bijbels perspectief wordt tot een breukvlak als ieder gaat doen wat goed is in eigen ogen. Temeer omdat het over de ambten in de kerk, het geestelijk leiding geven aan de gemeente gaat. Die geestelijke leiding betreft direct de verkondiging van het Woord, de bediening van de sacramenten en de uitoefening van de kerkelijke tucht, de drie kenmerken van de echte kerk (art. 29 NGB).

Dit raakt in de tweede plaats ook de afgesproken en aanvaarde orde. “God is niet een god van wanorde, maar van vrede. Zo is het in alle gemeenten van de heiligen.” (1 Kor. 14:33). Elk commentaar bij de kerkorde verwijst naar deze basisregel. Daarom kennen de kerken in het kerkverband van meet af aan een elementaire regeling voor hun besluitvorming en de gebondenheid aan genomen besluiten (art. 31 KO). Eigenmachtig handelen in strijd daarmee is funest. Kerken en ambtsdragers die hun trouwbeloften schenden, plegen daarmee echt onrecht. Het is, actueel gezegd, als een explosief dat het kerkverband uiteenrukt en vernielt.

Hoezo crisis?

Natuurlijk zijn er de ontkeners die willen staande houden dat er eigenlijk niet zoveel aan de hand is. Crisis? Het *plaatselijk* kerkelijk leven gaat toch gewoon door? En we mogen toch wel wat verschillen over de betekenis van de Bijbel? We zijn toch niet met elkaar getrouwd? En wie zegt trouwens dat jij

gelijk hebt? Deze positiebepaling bewijst juist het bestaan van het probleem. Alleen wie de plaatselijke kerken los ziet van het kerkverband, kan zo denken. En wie een plurale Bijbel-visie hanteert, komt hierbij uit. Ieder zijn eigen waarheid. En verder graag concentratie op het goede leven in de eigen gemeente.

Er zijn er ook die de crisis *geestelijk* willen ontkennen. Van de preekstoel hoor je dan dat we één zijn in Christus. En dat je je niets wijs moet laten maken door groepen en standpunten. Hoezo hebben wij eigenlijk ‘standpunten’ in de kerk? Het gaat slechts om één cruciaal ding: Christus en die gekruisigd. We moeten allemaal op de knieën. In deze boodschap zit natuurlijk veel waars, maar schuilt tegelijk een vals dilemma: want de eenheid in Christus is wel een eenheid in het ware geloof door zijn Geest en Woord (Zondag 21 HC), een eenheid waarbij men niet alleen *opziet* naar het kruis maar zich ook daadwerkelijk *buigt* onder het juk van Christus en zich houdt aan zijn geopenbaarde Woord (art. 7 NGB). Wie een losse Christus verkondigt zonder zijn Woord en kerk, dient de Bijbelse eenheid in waarheid niet.

Een derde variant is de houding van het kunstmatig *positief denken* dat ondanks alles de harmonie en vrede benadrukt. We hebben zoveel méér wat ons verbindt dan wat ons scheidt. Bovendien: als het over verschilpunten gaat, komen we er samen toch niet uit. Laten we ons daarom vooral richten op tolerantie en de strijd in de kerk ontwijken. Alsjeblieft geen crisis-denken. Er is al strijd genoeg.

Alle varianten kunnen de bestaanscrisis evenwel niet langer maskeren. Hoeveel behartenswaardigs de commissie kerk-zijn ook heeft opgemerkt over het wezen

van de kerk en het kerkverband, uiteindelijk komt het niet alleen aan op woorden, maar ook op de daden. Woorden gaan zelfs veel van hun geloofwaardigheid verliezen als zij niet in de kerkelijke praktijk worden geëffectueerd. De brief van Jacobus wijst onmiskenbaar op de samenhang tussen geloven en doen. Dat is ook precies waartoe het eindbesluit van de synode op 28 maart 2025 oproept: het is nu de tijd voor wederkeer binnen de bedding van genomen synodale besluiten.³²

7. Kerk-zijn volgens de belijdenis

De terugblik over de afgelegde kerkelijke weg leert nog iets. Wie de rapporten, voorstellen en de besluiten van synodes leest, stuit op een onuitgesproken aanname, een evidentie, een niet gestelde vraag. Er heerst een als vanzelfsprekende stilte over het bestaán van de kerk. Het gaat steeds over *kerk-zijn*. Natuurlijk, wij *geloven* één heilige, katholieke en apostolische kerk, maar: de CGK *zijn* het ook. Geen twijfel daarover. En daarom ook geen woord daarover. Wij *zijn* de kerk des Heeren. De kerken mogen het zegel dragen van de brandende braamstruik uit Ex. 3:2: ‘En toch niet verteerd.’³³

‘*Het vuur blijft branden*’ was ooit de – net zo goed bedoelde – titel van een vrijgemaakte herdenkingsbundel.³⁴ Maar wat is er van de GKv geworden? De interne kritiek op het vermeende klimaat van het absolute heeft eerst het verleden besmet verklaard. En heeft daarna haar eigen gezicht gekregen in een klimaat van postmodern defaitisme. De vlam is gedoofd en het vuur gaat uit. Zo kan het gaan.

Het Bijbelboek Openbaring, ook vol van vuur, leert dat de kandelaar kan worden weggenomen (Openb. 2:5). Het oordeel begint bij het huis van God (1 Petr. 4:17 NBG). De kerk kan in de crisis komen. Kerk-zijn is nooit onaangevochten. Helaas kan de kerk door menselijk toedoen in verval raken. En dus moet de te lang niet gestelde *kerkvraag* nu ook in de CGK wel aan de orde komen: wanneer ben je nog kerk?

Het is de eigen belijdenis van de kerk die daarop antwoord geeft. Zij leert het aloude onderscheid tussen de ‘ware’ kerk en ‘valse’ kerk (art. 29 NGB). Bij jongere generaties zijn die twee aanduidingen vrijwel onbekend. Zij hebben ze ook niet meer gehoord. Want voor ouderen zijn ze vaak onaangenaam, soms (bijna) traumatisch. Ware en valse kerk? Hoe durf je dat nu nog te noemen. Toch hebben ze hun betekenis niet verloren. Ze zijn richtinggevend. De belijdenis vraagt zelfs van ons “nauwgezet en met grote zorgvuldigheid te onderscheiden welke de ware kerk is.”

Je moet willen horen bij de kerk die zich daadwerkelijk wil houden aan de kenmerken die de belijdenis noemt. Alleen die kerk heeft bestaansrecht en is een echte, wettige, legitieme, veilige kerkvergadering van gelovigen. Je moet je daarentegen afzonderen van de kerk die die kenmerken veronachtzaamt, die zich (nog) wel kerk noemt maar ‘aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toeschrijft dan aan Gods Woord’ en die ‘zich niet aan het juk van Jezus Christus wil onderwerpen’ (art. 29 NGB). Dat is helaas een onechte, valse kerk, een *fake* kerk en daarmee ook een onveilige kerk geworden.

³² Zie § 4.4 en noot 20.

³³ Vgl. J.M.J. Kieviet, *Kerkelijk zegel CGK heeft diepe betekenis*, RD 8 februari 2025.

³⁴ P. Jongeling, J.P. de Vries en J. Douma, *Het vuur blijft branden*, Kampen 1979.

Ook voor de CGK geldt: de vanzelfsprekendheid om het hier *niet* over te hebben is voorbij. Als het Woord in geding is en de kerk in geding is, kun je de kerkvraag niet (langer) onbesproken laten. Er is een bewuste keuze nodig, met woorden en daden. Om een doodlopend spoor te verlaten, moet je terug naar de wissel. Die lijkt daar gelegen waar concreet het meersporenbeleid werd ingezet.

De synode 2019-2022 heeft uitgesproken dat er een doorgaande lijn in de Schriften is dat man en vrouw in de gemeente een eigen positie hebben en dat er expliciete Schriftteksten zijn over de plaats van de vrouw in de nieuwtestamentische gemeente, waardoor er geen ruimte is voor openstelling van alle ambten voor de vrouw.³⁵

Maar tegelijk kan volgens de synode ieder die op het punt van 'vrouw en ambt' een visie heeft die afwijkt van de synodale besluiten, zijn of haar plaats in de kerken voluit blijven innemen, al 'mag van hen verwacht worden dat zij zich voor de kerkelijke praktijk voegen naar de besluiten van de synode'.³⁶

De synode beroept zich enerzijds op de Schrift, maar wijkt anderzijds terug voor de consequentie om de daarvan afwijkende opvattingen dan ook af te wijzen. Dit leert de Schrift, maar je hoeft het er niet mee eens te zijn. Deze tweeslachtigheid doet afbreuk aan de uitgesproken Bijbelse overtuiging en vormt de opmaat voor de huidige kerkelijke malaise. Het is nee- en toch ja-zeggen tegelijk. Dat gaat niet samen. Daar schuilt ten diepste de oorzaak van de bestaanscrisis.

Het is de roeping van de kerk en zal ook haar redding zijn om dit pluralisme los te laten en de eenheid van het ware geloof te onderhouden (Zondag 21 HC, antwoord 54).³⁷ Dit geldt voor de plaatselijke kerk en voor het kerkverband op gelijke wijze. De belijdenis maakt daartussen ook geen onderscheid, laat staan een tegenstelling.³⁸ Eenheid in Schriftbeschouwing en in gebondenheid aan de Bijbel als Gods Woord is wezenlijk voor de instandhouding van kerk en kerkverband.

8. Kerk-blijven volgens de kerkorde

'Het kerkrecht voorziet niet in een oplossing'. Dat beeld wordt links en rechts opgeroepen als het gaat om het zich niet conformeren aan geldende synodebesluiten. De gevoelde verlegenheid lijkt mede de reden voor de behandeling ter synode van voorstellen die in wezen met de aard van het gereformeerde kerkrecht in strijd zijn. Voorstellen waarvan het daarom goed is dat ze zijn teruggenomen of afgewezen. Intussen is hier wel reden voor een kritische benadering: zou het kerkrecht dat al ruim 450 jaar functioneert echt geen rechtsmiddelen kennen die voorzien in bestrijding van de kwaal? Of is er toch wat anders aan de hand: onenigheid over de diagnose? Bang voor een ingreep? Discussie over het juiste medicijn? Angst voor de gevolgen? Uitbehandeld? Wie is er eigenlijk bevoegd? Het lijkt allemaal mee te spelen, met een verlamdend effect.

³⁵ Acta GS Dordrecht/Nunspeet 2019-2022, art. 266, onderdeel B. Vrouw en ambt, oordelen 2-6 (p.433-434).

³⁶ Acta GS Dordrecht/Nunspeet 2019-2022, art. 266, onderdeel C. Kerkelijke weg, besluit 5 (p. 437).

³⁷ Vgl. over deze thematiek diepgaand: C. Trimp, *Kerk in aanbouw*, Goes 1998. M.n. hfdst. 2 en 3.

³⁸ Zie § 5.2 en wat de commissie kerk-zijn zegt over het kerkverband.

Toch zijn de contouren volgens het geldende presbyteriaal-synodale kerkrecht wel aan te geven:

- a. De besluiten van meerdere vergaderingen, die bij meerderheid van stemmen zijn genomen, zullen voor vast en bondig worden gehouden, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd zijn met het Woord van God, de belijdenis of de kerkorde (art. 31 KO).
- b. De revisieverzoeken *Vrouw en ambt* die invulling wilden geven aan het ‘tenzij’, zijn door de synode 2025 op hun merites beoordeeld, maar afgewezen.³⁹ Daarmee is hun opschortende werking geëindigd en zijn de besluiten van de vorige synode bindend voor alle kerken.
- c. De kerken die behoren tot het kerkverband hebben daarmee vrijwillig aanvaard, maar tegelijk ook noodzakelijk beloofd dat zij de KO trouw zullen naleven (art. 87 KO).
- d. Plaatselijke kerken die zich blijvend niet meer (willen) houden aan de bindende besluiten van meerdere vergaderingen, zoals in casu de geldende synodebesluiten *Vrouw en ambt*, schenden de kerkorde:
 - art. 31 KO: zij onttrekken zich aan bindende besluiten;
 - art. 85 KO: zij heersen over de andere kerken;
 - art. 87 KO: zij schenden het gemeenschappelijk akkoord en leven de KO niet na.Zij leven in wanorde en niet in vrede met de heiligen (1 Kor. 14:33).
- e. Deze kerken voldoen hierdoor niet meer aan de genoemde kernbepalingen om eensgezind samen te leven in het kerkverband, maar stellen zichzelf daarmee buiten het kerkverband.

³⁹ Zie § 4.1.

9. Slot

Een huis dat tegen zichzelf verdeeld is, kan niet duurzaam bestaan (Matt.12:25). Maar voor alle gelovigen die op basis van Schrift en belijdenis en in overeenstemming met het gereformeerde kerkrecht bij de echte kerk willen blijven behoren, is daar alle plaats.

Hoe goed en mooi zou het zijn als zich dan ook daarbij kunnen voegen allen die op dezelfde grondslag willen staan maar die nu nog elders verkeren:

- zij die nu met een bezwaard gemoed in een onveilige gemeenschap verblijven;
- zij die kerkelijk dakloos zijn geraakt; en
- zij die vanuit een andere gereformeerde kerkgemeenschap de eenheid zoeken.

Opdat zij allen één zijn.

Dan ontstaat er uit verlies winst.

Mr. dr. P.T. (Pieter) Pel
Kleine Gracht 6
8051 VK Hattem
p.t.pel@solcon.nl